

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 23.

Lýsingaprisur fyri petitreglu: 30 øyr. á forsiðuni, 20 øyr. á 3. og 4. síðu. Við stórrí lýsingum fæst avsláttur í prisinum.

Tírsdag hin 4. Juni 1929.

Kostar kr. 1,50 fjórðingsárið + Porto. Blaðið verður bílagt á posthúsinum, brævasvarstøðum og skrivstovuni. Telf. 143.

3. árg.

Tandlæge BREND
træffes 11—5. Telf. 114.

FÓLKATINGSVALID er yvirstaðið. Føroyingar hava valt millum harra S. P. úr Konoy, sum staðið hevur á odda í stríðnum fyri føroyskari arbeiðararæising, og harra Andr. Sámalsson, sum ikki er arbeiðarorganisationsmál vælviljandi, tvørturímóti, samanber bert hansara stóðu á ríkisdegi, so er skjótt at ætla um, hvat hann best unnar sínum organiseraðu landsmonnum.

Føroyingar hava aftur á hesum valið prógvað orðasetningin: »So trekir vit eru at fara á gongd og fylkjast í frímannalíði», í tí at fjöldin, ið valt hevur, hevur kosið Andr. Sámalsson, sum givin er fyri sítt atvinnuligastarv bæði úti og heima.

Einhvør velur jú undir egna persónliga ansvar, og ikki er at ivast í, at tey, ið valt hava Andr. Sámalsson, hava hildið seg gjørt beint. Men eitt annað er, sum aldrin vil detta niður fyri, sum altíð vil koma fram í dagsskinið, og tað er, um henda áskoðanin hjá føroyskum veljarum, ið valt hava Andr. Sámalsson, er bein. Vit skulu ikki í hesari grein lýsa hesa síðuna, vit koma jú altíð aftur til hana. Tó merkja vit við stuttum og greiðum orðum, at áskoðanin sambandsveljaranna er heilt ónýtandi og óhóskandi í føroyskum menningar- og mentunstarvi.

Valdstyrin stóð hesa ferð mest um spurningin viðvíkjandi føroyskum heima- og stjórna-ræði, og sjálvandi vóru báðir teir fræslintu flokkarnir, ið saman gingu hesa ferð, í eisini frammi serstakliga við hesum spurningi: meiri heimarræði fyri Føroyingar.

Men her skuldi so fjöldin av teim veljandi siga: »nei takk! einki meira ræði her heima í Føroyum» — einki álit á egnari meg. So aftirlaga standa vit enn í menning og reising. Vit undrast ikki, men leggja merki til tað — Føroyingar eru trekir at fara á gongd.

Vit javnaðarmenn skulu ikki siga illt um landsmenn okkara fyri, at teir ikki hava lagt til merkis og ansað eftir tí menningarstarvi, ið gingið hevur um allan heim, og nú eisini nertur hesar oyggjar. Aðalorsøkin til, at valúrslitið fall soleiðis hesa ferð, sum so mangan áður, er fylgjurnar av, at Føroyingar í tí sváru tíðini, líka til frammangundan at monopollandið loysn-
aði, hava verið so knógvaðir og

kúgaðir, at álitid til sjálvan sín var oyðulagt. Táid livsins harða stríð einki gav, rættindini vóru eingi, hungurstíðin var long og strong, og hitt kongaliga monopollandið lá sum ein marra yvir alt Føroyaland, tá skógvaðust Føroyingar av leið, tá misti fólkid áræði á sjálvum sær. Tann trælaandi, ja træstrælaandi, sum undir hesum syndarlígu viðurskiftum kom at vinna

yvir Føroya fólk, hann er ikki útdeyður ella burtur ruddaður enn, minni enn so.

Valið hin 29. mai í ár undirstríkar enn einaferð, hvussu langt niður Føroyingar vóru doyvdir undir tí gamla stýrislagnum, at tað skulu öldir renna, áður enn fólkid vann sína sjálv-virðing, sítt áræði aftur og royndi at koma sær aftur á beint.

Interessant kooperativ Fiskeribedrift i Isafjord.

Da Krisen ødelagde den private Fiskeriflaade rejste Fiskerne ad kooperativ Vej Fiskeribedriften paany.

I det norske Blad »Sorlandet» finder vi følgende:

Mens vi her hjemme nettop holder på for alvor med at skabe organisations- og fiskeribedrifterne og de første forsøg på dette område er under debat, kan det ha sin interesse at nevne en kooperativ fiskeribedrift på Island, som med stort hell har udviklet sig.

Sjelen i hele foretagendet, bestyreren i dette samvirkelag for fiskere og fiskeriarbejdere i Isafjord, hr. Finnur Jonsson, er for øieblikket i Bergen på gennemreise fra Sverige, hvor han har bestilt et par nye store fiskekuttere for »Isfjordinga Samvinnufelag» som det heter.

I en samtale med »Bergens Arbeiderblad» fortæller han:

— Isafjord er en socialistisk styrt kommune, hvor arbejderne har haft flertal siden 1921. Stillingen er 9 socialister mot 6 borgerlige.

I 1924—25 inntreder et stort krakk for fiskerne. Bankerne slo det hele til konkurs. Fiskerifartøiene blev solgt. Og der var stor nød og arbeidsløshet.

Under disse omstendigheter måtte noe gjøres. Og ved Arbeiderpartiets mellemkomst blev samvirkelaget stiftet.

Man opnådde en statsgaranti på 320,000 islandske kroner. Og ved siden derav står så kommunegaranti.

Fiskerne selv skyter inn 1 femtedel og resten af beløpet reises mot statsgaranti. På denne måte lyktes det å få anskaffet 3 nye moderne fiskekuttere.

— Hvor mange fiskere er det om hver båt?

— 12 å 13 mann. Båtene er på 44 reg. tonn med en 80 hk. motor.

Båtene kommer med radioanlegg på ca. 38.000 kroner pr. stk.

→ Hvad slags fiske drives der?

— Vesentlig torskefiske. I år har det vært usedvanlig rikt. Fra midten av januar til sist i april, som sesongen varer, blev det fisket for ca. 240,000 islandske kroner, hvad der gav fiskerne en fortjeneste av ca 2000 kroner pr. mann.

Vi driver forresten også sildefiske.

— Hvordan omsettes fangsten?

— Silden omsættes gennem monopolyet. Men torsken eksporterer vi selv eller omsetter den gennem andre eksportører.

— Driver samvirkelskapet selv fiskeforedling?

— Ja, for så vidt som Isafjord kommune har købt en stor fisketilvirkningsplass, som samvirkelskapet leier.

Her saltes og tørres fisken osv., likesom det er lagerplass etc.

Vi modtar ogsaa fisk til tilvirkning for private.

Samvirkelskapet, som har 2—300 medlemmer, omfatter også arbeiderne ved fisketilvirkningen, og vi har opnådd å få lønnsforholdene ordnet på en tilfredsstillende måte uten konflikter.

Samvirkelaget formidler også kull og salt til medlemmerne og har omsetning med fiskegarn og andre fiskeredskaper.

— Og fiskerne er tilfreds med samvirkelaget?

— Ja, det har jo gitt muligheten for ny virksomhet og arbeide, da all privat fiskerivirksomhet hadde spillet fallit.

Og nu går vi altså til utvidelse ved å anskaffe to nye fiskekuttere.

—

Samtalen kommer derefter inn på de kommunale forhold i Isafjord.

Arbeiderflertallet i bystyret har gennemført flere reformer. Der er bygget nytt sykehus på 50 senger, et gamlehjem for 20 personer, likesom byen har er-

hvervt store byggetomter, anlagt havnekei og kjøpt den før omtalte store fisketilvirkningsplass. Dessuten driver byen et stort kommunalt gårdsbruk med 20 kjoer. Det har nemlig vært vanskelig å skaffe god melkeforsyning til byen.

Der planlegges nu et vannkraftanlegg for byen.

— Er de varme kilder tatt i bruk på Island?

—

Spørsmålet om varmtvanns-

anlegg i Reykjavik ved varme kilder er ennu bare planer. Men ved et par ungdomsskoler er det allerede gjennomført.

—

Vinteren på Island har i år vært usedvanlig mild, forteller Jonsson. Man har ikke hatt mere enn 4 graders frost en gang. Markene stod grønne da han reiste fra Island og forst når han kom til Norge og Sverige møtte han kulde og snø.

Jonsson er egentlig postmester og er såvidt vi forstår den drivende kraft innen Isafjord Arbeiderparti. Nu er han helt gått over til arbeidernes og fiskernes samvirkelag og ansatt som dets bestyrer.

Aftur á ferð.

Okkara skipafloiti hevur nú verið heima eina stund. Snekkjurnar, bæði stórar og smáar, hava ligði á vikum og vágum — unt sær eina stutta hvíld, hampa eitt sindur um seg, tí ólag ella ódámur var íkominn á tí ferð ið gjord var til Íslands strendir. Flestar skulu tær dragast upp á land og reinsast og eisini treingir til at fáa seglini ferd í land og drigin upp á segl-loftini til umvølingar. Soleiðis mega snekkjurnar á hvorjum sumri lata seg í aftur av nýggjum, táid hitt baldruta várstríðið er endað. Snekkjurnar hvíla seg, og búgvast so aftur til ferðar, aftur til stríðið á havinum, aftur til fiskilakkarnar við Ísland og Grønland.

Eins og við snekkjunum, so við manningini, okkara reystu og hugdjørva sjógørpum. Eisini teir hava roynt at nýtt tær frístundir ið teim untist meðan skipið lá fyri akkeri ella stóð á sleipustøðini, tó bert ikki at hvíla seg í. Teirra frístundir falla ódrísið, sjálvandi eins og atstøðurnar eru til. Men mest verður tikið til at fáa eitt sindur avrikað av tí neyðturvuliga heimaarbeiði. Summir fáast við eplir, aðrir við torv og uppafur aðrir nýta skjótingatíðina, sum inni er, fyri at fáa saltað nakað av fugli niður til doguramat um veturin. Hesar frístundir við at vissa sær nak-

að av saltaðum vetramat, kostaði í ár eitt mannafrí. Sjógørpurin fall í einari av sínum frístundum, ið hann nýtti til at vinna nakað frammi hjá til matna heima, til konu og børn. Einkja við trimum smábørnum situr eftir hann, — faðirin, forsyrgjarin er ofraður í stríðnum fyri tilveruni. Men her ger framvegis hitt sama seg galdandi: fáteki Føroyingur fær ikki fugl til vetramat, uttan so honum eydnast at leggja hann niður við byrsuni — og stundum verður hann sjálvur niðurlagdur — við sama vápn. Harmligt, syndarligt, hugstoytt er tað, at faðir fellir í sínum frístundum, meðan hann roynir at vinna føði til konu og børn. Einkja og børn syrgja faðir og forsyrgjara, — Føroyar látast sum einki var hent.

Soleiðis er lagna sjónansins, meðan teir eru heima hjá sínum nærmastu, sínum kæru, so taka teir tøk fyri heimid og ikki sleppa teir altíð óskalaðir. Í slíkum frístundum er tað hent, at maður er fallin í björgum, maður er sjólatin, og nú í ár — fallin av óvart fyri byrsuni. Tung er sjómansins lagna og óttamikil er liv teirra ið avvara. Domir siga sína keldu søgu.

Men aftaná hitt stræva frístundistarv heima, verður aftur farið umboð í snekkjurnar, ið nú liggja ferðabúnar. Leggja so sjógørparnir út á havið, snekkjarnar brútur seg fram gjøgnum sjógvin, skundandi sær til fiskilakkarnar. Nógvar halda hina vanligu leiðina aftur til Íslands, aðrar leita nýggjar leiðir og sokja yvir til Grønlands strendir. Málið er hitt sama: veidda fisk, vinna pening, skaffa føði og klæði til tey, ið heima sita.

Alt Føroya fólk fylgjur í huganum hesum sjógørpum, sum nú í hesum døgum leggja frá landi — halda av stað aftur.

Heimamaður.

Neistar.

Lille Telefondrama.

— Hallo!
— Ja.
— Det er Fru Olsen. Vil De sende mig et Par Koteletter i en Fart?
— Vi har desværre ingen Koteletter.
— Lad mig saa faa et Stykke Kalvesteg.
— Det har vi heller ikke.
— Saa en Svinefilet.
— Heller ikke.
— Send mig da et Stykke Oksekød.
— Beklager, vi har slet ikke noget Kød.
— Er det da ikke hos Slagter Nielsen?
— Nej det er Gartner Jensen.
— Send mig saa en Krans.
Min Mand er i Mellemtiden død af Sult.
Oh.